

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

“Мистецька освіта є незамінною складовою становлення майбутнього педагога як Вчителя з великої букви, духовного наставника, друга і порадики. Особливо актуальним це завдання є в наш час”.
В. Андрущенко.

В статье раскрывается теоретическое обоснование использования компетентного подхода в дирижерско-хоровой подготовке будущих учителей музыки.

Ключевые слова: теоретическое обоснование, компетентный подход, дирижерско-хоровая подготовка, учителя музыки

In the article the theoretical ground of the use of competent approach opens up in conductor-choral preparation of future music masters.

Keywords: theoretical ground, competent approach, conductor-choral preparation, music masters.

В умовах модернізації вищої освіти питання професійної підготовки майбутніх учителів музики гостро стоїть в центрі педагогічної науки і практики. Це обумовлюється тим, що сучасний напрям вищої педагогічної освіти пов'язаний із “зростанням ролі гуманістичних цінностей у демократичному суспільстві, що вимагає посилення культурологічної спрямованості освіти” (О. Савченко), а також пов'язане зі зниженням духовних пріоритетів і потребою їх відновлення різними засобами мистецького впливу, який має здійснювати нова генерація учителів художньо-гуманітарного циклу.

“Мистецтво, пише В. Андрущенко, має одну перевагу перед всіма іншими формами духовно-практичного осягнення світу, саме в тім, що воно охоплює людину як цілісність. Дуже важко цілісність людини охопити розумом. Так, майже неможливо охопити людину з точки зору ірраціонального, так би мовити, мислення, чи поза наукового мислення. І тільки мистецтво одним штрихом, однією лінією, однією нотою, однією гаммою відтворює духовний світ особистості, а відповідно і людини як цілісності, Воно заставляє людину відчувати світло; в своєму відчутті людина є безмежною, безграничною, вона бачить і проникає у безмежний світ, збагачується цим безмежним і стає всесильною особистістю” [1,4].

Враховуючи багатофункціональність музичного мистецтва і його вплив на людину, в цьому контексті актуалізується проблема посилення компетентного підходу до диригентсько-хорової грані фахової підготовки майбутнього вчителя музики, поглиблення її мистецтвознавських знань і функціонального призначення музики в справі формування особистостей нового покоління. Важливість для вчителя музики диригентсько-хорової підготовки полягає в тому, що крім опанування загальних музично-педагогічних знань, навичок і умінь, вона також передбачає підготовку керівника дитячих вокально-хорових колективів, місія якого полягає в тому, щоб засобами дитячого хорового мистецтва виховувати в дітей кращі людські якості, ознайомити з зразками національної і світової музичної культур, розвивати творчий потенціал особистості тощо.

Актуальність компетентного підходу до диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики підкріплюється також пакетом сучасних директивних міжнародних і вітчизняних документів з визначення стратегічного призначення освіти та компетентностей в шкільній і ВУЗівській освіті, які представлені в наступних документах: науково-педагогічних проектах Болонської декларації, Законі України “Про вищу освіту”, “Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський простір”, “Концепції трансформації вищої освіти в Україні на початку XXI

століття”, “Міжнародному проєкті “Визначення та відбору компетентностей: теоретичні та концептуальні засади” (“DESECO”), “Міжнародному департаменті стандартів (IBSTPI), матеріалах “Міжнародної комісії Ради Європи”, “Системі контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи” та на їх основі розробки основних освітніх компетенцій майбутніх учителів музики і учнів тощо.

Аналіз літературних першоджерел з проблеми дослідження дав змогу з’ясувати, що певні напрямки проблеми компетентності досліджувались в загальнопедагогічному і культурологічному плані (О. Бігич, Н. Кузьміна, С. Макаренко, А. Маркова, О. Овчарук, Л. Петровська Р. Рогожнікова, О. Савченко, В. Стрельников, А. Хуторський, О. Шевнюк та ін.).

У розкритті різних аспектів фахової підготовки майбутнього вчителя музики наукові розвідки здійснювали в компетентнісному напрямку або лише торкалися цієї проблеми: Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, К. Васильківська, Л. Гусейнова, Н. Згурська, Лінь Хай, Лу Лу, М. Михаськова, В. Орлов, Г. Падалка, Є. Проворова, О. Ростовський, О. Рудницька, Р. Савченко, О. Щолокова та ін.

Однак питання використання саме компетентнісного підходу та його теоретичного обґрунтування в диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики детально ще не досліджувалось.

Складність диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики полягає в тому, що крім загальних диригентсько-хорових знань, навичок і умінь, студент має опанувати спеціальні знання, пов’язані з особливостями вокальної роботи з дитячим хоровим колективом. З цього приводу Г. Стулова пише: “Вокальна робота в дитячому хорі – одне із найскладніших проблем у підготовці вчителя музики. Труднощі в її рішенні можна віднести за рахунок недостатньої вивченості теоретичних основ голосоутворення у дітей. ... Розуміння фізіологічних механізмів звукоутворення в різних голосових регістрах у зіставленні з акустичним ефектом виводить педагога на шлях довільного керування співочим процесом. Отже, проблема довільного керування якістю звучання дитячого голосу це керування, націлене на його розвиток, зводиться головним чином до питань керування правильним звукоутворенням у різних регістрах. Із цим пов’язані питання інтонації, резонування звуку, порушення координації між слухом і голосом, явища “гудіння”, поняття про правильне звукоутворення. Таким чином, питання про голосові регістри дітей є основним питанням в дитячій вокальній педагогіці” [9, 9].

Компетентнісний підхід до диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики передбачає визначення сутності даного поняття і уточнення поняття “*освітня компетенція*”, відносно нашої проблеми “*диригентсько-хорова компетенція*”. На думку А. Хуторського “*Освітня компетенція* □ це сукупність взаємопов’язаних смислових орієнтацій (знань, умінь, навичок і способів діяльності учня), необхідних для здійснення особистісно і соціально значущої продуктивної діяльності по відношенню до об’єктів реальної дійсності“, а “*компетентність*” □ це володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає його особистіне відношення до неї і до предмета діяльності” [11, 60].

Відносно нашої проблеми компетентнісний підхід до диригентсько-хорової підготовки розглядається нами як процес досягнення студентом **диригентсько-хорової компетентності** (від лат. *competentia* – досягти, відповідати, прагнути), що являє собою професійний динамічно-накопичувальний навчально-виховний комплекс *диригентсько-хорових компетенцій* майбутнього вчителя музики, необхідний йому як для практичної діяльності на уроках музики так і для роботи з дитячим вокально-хоровим колективом.

Аналізуючи роботи, пов’язані з диригентсько-хоровою підготовкою майбутнього вчителя музики нам вдалося з’ясувати, що найближчою до предмету нашого дослідження була робота Лінь Хай на тему: “Методичні засади диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України” [3], в якій автор до діяльнісного структурного компоненту включила “комплекс взаємопов’язаних груп ключових фахових компетенцій“, що визначають якісний показник диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики (*соціально-полікультурні, хормейстерсько-педагогічні,*

організаційно-методичні, особистісно-фахові). Взв'язавши за основу вищезазначений комплекс та враховуючи сучасні освітні тенденції спрямовані на досягнення найвищого (акмеологічного) рівня фахової майстерності майбутнього вчителя музики (В. Федоришин), в нашому дослідженні набули подальшого розвитку наступні компетенції диригентсько-хорової підготовки: *ціннісно-сміслові, науково-методологічні, музично-педагогічні, організаційно-методичні, хормейстерсько-виконавські, навчально-комунікативні, інформаційно-самоосвітні, особистісно-фахового удосконалення*.

Таким чином повний комплекс диригентсько-хорової підготовки майбутнього учителя музики складається з наступних **компетенцій**: *соціально-полікультурних, ціннісно-сміслових, науково-методологічних, музично-педагогічних, хормейстерсько-виконавських, організаційно-методичних, навчально-комунікативних, інформаційно-самоосвітніх, особистісно-фахового удосконалення*.

Групи ключових компетенцій перш за все виступають як інтегрований кінцевий результат диригентсько-хорової майстерності випускника музично-педагогічного ВУЗу, які формуються на основі багатокомпонентного міждисциплінарного змісту професійної освіти майбутнього вчителя музики. До групи **ключових диригентсько-хорових компетенцій** ми відносимо: **теоретико-методологічні** (що включають сукупність базових диригентсько-хорових знань, пов'язаних з хорознавчою діяльністю майбутнього вчителя музики: механізмами роботи диригентсько-хорового апарату, теоретичними і фізіологічними механізмами звукоутворення та роботою дитячого голосового апарату, дитячою віковою психологією; синтезом музикознавчих і хорознавчих знань; шкільним вокально-хоровим репертуаром; розумінням наукового (методологічного) обґрунтування процесів диригентсько-хорової діяльності тощо); **хормейстерсько-виконавські** (наявність художньо-емоційних, виконавських умінь, навичок володіння мануальною технікою та художньо-образним відтворенням вокально-хорових творів), **організаційно-методичні** (наявність знань про особливості організації і впровадження в практику різних традиційних і інноваційних методик вокально-хорового навчання учнів шкільного віку), **навчально-комунікативні** (знання, що забезпечують: толерантні взаємовідносини вихованців і керівника дитячого хорового колективу, створюють “зону психологічного комфорту” (Дж. Льюїс) і атмосферу творчого співробітництва, презентують результативність навчальної комунікації); **інформаційно-самоосвітні** (знання, що передбачають опанування студентами уміннями знаходити потрібну інформацію в літературних першоджерелах, мультимедійних технологіях тощо), **особистісно-фахового удосконалення** (що пов'язані з професійною потребою і готовністю до саморозвитку і самовдосконалення). Ці компетенції мають опануватись студентами на лекціях з хорознавства, заняттях з хорового диригування, хорового класу та удосконалюватись у процесі пошукової самоосвітньої діяльності.

Таким чином можна зробити висновок, що саме компетентнісний підхід до диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики може забезпечити якість і конкурентоздатність майбутнього випускника на міжнародному ринку праці. Зміна парадигми в бік посилення теоретико-методологічної бази професійних знань природно спрямує студентів до пошуку новітніх музично-педагогічних технологій і сформує потребу в їх науковому обґрунтуванні, за рахунок чого зміст диригентсько-хорової підготовки підніметься на новий якісний рівень.

Література

1. Андрущенко В.П. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття / В. П. Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – Вип. 1 (б). – К. : НПУ, 2004. – С. 3-5.
2. Кубракова Н.В. Компетентісна освіта – орієнтир реформування освіти в сучасному світі / Н.В. Кубракова // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засади розвитку / Тези міжнародної наукової конференції (30 червня – 2 липня). – Київ – Суми: СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. С. 62-66.
3. Лінь Хай. Методичні засади диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю і України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.

13.00.02. “Теорія та методика музичного навчання” / Лінь Хай. Київ: НПУ імені М. Драгоманова, 2007. – 21 с.

4. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А.К. Маркова // Советская педагогика . 1989. № 8. С. 82-88.

5. Михаськова М.А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02. “Теорія та методика навчання музики і музичного виховання” / М.А. Михаськова. Ніжин. НДПУ ім. М. Гоголя, 2007. 242 с.

6. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти О. Овчарук // Стратегія реформування системи освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. К.: “К.І.С.”, 2003. 269с.

7. Питання диригентської майстерності / Упор. М. Канерштнйн. – К.: Музична Україна, 1980. – 182 с.

8. Совет Європи. Симпозіум по темі “Ключевые компетенции для Европы”-Берн, Швейцария, 27-30 марта 1996 Doc DECS/SC/Sec (96) 43.

9. Стулова Г.П. Хоровой класс: Теория и практика вокальной работы в детском хоре: Учеб пособие для студ. пед. ин-тов по спец. № 2119 «Музыка» / Г.П. Стулова. – М.: Просвещение, 1988. – 126 с.

10. Рогожникова Р.А. Профессиональная компетентность будущего учителя по формированию дисциплинированности школьника / Р.А Рогожникова. Пермь: Пермский государственный университет, 1996. 153с.

11. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. Хуторской / Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.

12. Щолокова О.П. Компетентнісний підхід у просвітницькій діяльності вчителя музики / О.П. Щолокова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип.11 (16). – С. 15-19.

УДК 37.016:371.315. 78 37

Павлюк Н.М.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ГОЛОВНОГО КОМПОНЕНТА ЇХ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

В статье рассматривается главный фундамент закладки основ национальной культуры младших школьников

Ключевые слова: национальная культура, младшие школьники, детский фольклор.

In the article foundations of bookmark of bases of national culture of junior schoolchildren are examined by facilities of child's folklore.

Keywords: national culture, junior schoolchildren, child's folklore.

У сучасних нормативних документах висвітлюється пріоритети української державної політики відносно модернізації освітньої галузі, відновлення і оновлення культурно-історичної спадщини нашого народу, формування у підростаючого покоління національної культури, національної свідомості та самосвідомості, виховання такого типу особистості, яка забезпечить духовну єдність поколінь, процвітання країни. Вірно підібрані для молодших школярів народні звичаї і традиції відкривають нові можливості щодо збагачення духовного світу дітей, формування в них національної культури.

У дослідженнях українських вчених, висвітлюються важливі питання української національної системи виховання, доводиться, що цілеспрямована виховна діяльність вчителів з урахуванням впливу народних звичаїв і традицій має величезне значення для духовного становлення і збагачення її особистості (П. Ігнатенка, М. Стельмаховича, Ю. Руденко, Є. Сявакко та ін.).